

Enquête en discussie over hotspots en trends – Archief lab 12 maart

Door Nicole Blom, Caro Matulesya en Christy Verhaar

Tijdens de vorige bijeenkomsten merkten wij dat niet iedereen de hotspot-monitor op dezelfde manier opvat. Heeft iedereen het wel over hetzelfde als we het over een hotspot hebben? Om te discussiëren over de betekenis van een hotspot, trend en de hotspot-monitor hebben we een aantal stellingen geformuleerd en deze in een enquête gedeeld met de deelnemers van het Archief lab bij het Utrechts Archief op 12 maart. In de pauze hadden de deelnemers de gelegenheid om de enquête in te vullen. Twaalf mensen hebben de enquête ingevuld en na de pauze hebben we samen de resultaten bekeken en per stelling een discussie gehouden. In dit verslag is de uitslag van de enquête opgenomen en daaronder de discussie over het onderwerp beschreven.

Stelling 1

Een hotspot is altijd verbonden aan een trend.

Iets meer dan de helft was het oneens met deze stelling. Volgens een artikel van de werkgroep Methodiek en Pilots – die aan de slag ging met *Gewaardeerd Verleden* – is de hotspot-monitor onlosmakelijk verbonden met de trendanalyse en de systeemanalyse.¹ Vinden we de verbinding tussen een hotspot en een trend nog steeds belangrijk? Degenen die oneens waren met deze stelling vinden dat een hotspot ook een eenmalige gebeurtenis kan zijn en dus niet per se verbonden hoeft te zijn aan een trend. Volgens anderen begint iets als een hotspot en kan het later verbonden worden aan een trend en is hier enig historisch perspectief voor nodig.

Aan de ene kant kan je een trend gebruiken door binnen een trend op zoek te gaan naar hotspots, maar je kan ook door hotspots in kaart te brengen trends signaleren. Om hotspots aan te kunnen wijzen moet je wel ongeveer weten wat in de regio speelt, hierdoor kom je misschien ook al trends tegen. Hotspots en trends hebben met elkaar te maken, kunnen elkaar aanvullen en zijn ook in ontwikkeling. Bij het aanwijzen van een hotspot is de verbinding met een trend misschien nog niet gelijk duidelijk, maar later zou dit wel het geval kunnen zijn. Wanneer een hotspot verbonden is aan een trend kan de keuze voor deze hotspot onder anderen hierdoor verantwoord worden.

Om over na te denken

Wat is voor jullie het verschil tussen een hotspot en een trend? Hoe vullen deze elkaar aan? Bedenk hoe je een trend en een hotspot wil inzetten.

---

¹ C. Jeurgens, R. J. Hageman, "Op zoek naar hotspots. Een nieuwe methode van waardering en selectie (deel 2)", *Archiefblad 2* (2009), 22.

Stelling 2

Van een hotspot moet ook materiaal gearchiveerd worden over de oorzaak en het gevolg van de hotspot (contextuele informatie).

Eens	Oneens
------	--------

Eén persoon was het oneens met deze stelling, maar na de discussie waren de meningen meer verdeeld. Mirjam Schaap van het stadsarchief Amsterdam gaf het voorbeeld van een archief van een voetbalvereniging waar een gebeurtenis had plaatsgevonden dat een hotspot zou kunnen zijn. Het SAA heeft echter al een aantal archieven van voetbalverenigingen in de collectie, moet het hele archief van deze vereniging dan ook opgenomen worden? Er kan niet alleen een deel van een particulier archief geacquireerd worden, want dat gaat tegen het bestemmingsbeginsel in. Hier houd je tijdens het selecteren van hotspots misschien ook rekening mee. Iemand anders in de zaal opperde dat je bij hotspots eerst naar het aanwezige overheidsarchief kan kijken en vervolgens aanvullen met particulier archief waar hiaten in de collectie zijn.

Om over na te denken

Hoeveel archiefmateriaal ga je opnemen in de collectie over een hotspot? Dit verschilt waarschijnlijk per hotspot, maar bedenk wel waar je de grens legt. Een beslisboom kan hiervoor misschien een nuttig middel zijn.

Stelling 3

Een hotspot wordt vastgesteld om particuliere actoren aan te kunnen wijzen en te acquireren.

Eens		Oneens
------	--	--------

De meeste mensen waren het met deze stelling eens, een aantal oneens en een paar mensen hadden 'geen mening' ingevuld. Tijdens ons vooronderzoek vroegen wij ons af of de hotspot-monitor een middel is om particuliere actoren te kunnen selecteren. Tijdens de discussie kwam naar voren dat bij de hotspot-monitor de waardering en selectie van overheidsarchief ook erg belangrijk is (en vaker op de eerste plek komt). Voor overheidsarchief is er de Archiefwet en daardoor is de noodzaak van het archiveren van overheidsarchief duidelijk. De noodzaak en relevantie van het archiveren van particulier archief wordt door de hotspot-monitor ook duidelijk. Het overheidsarchief dekt namelijk niet altijd de hele gebeurtenis of kwestie, zonder het particuliere archief mist er een deel van de representatie. Een samenhang van overheidsarchief en particulier archief is dus belangrijk, de hotspot-monitor kan als middel worden ingezet om deze twee soorten archief in balans te houden.

“Bedoeling van de hotspot is dat zowel overheidsarchieven als particuliere archieven rond een ‘spot’ bewaard worden. Doordat overheden hier nu zo mee bezig zijn, bestaat het gevaar dat toch die particuliere archieven (weer/toch nog) vergeten worden.”²

Om over na te denken

Acquireren van particulier archief is niet het enige doel van de hotspot-monitor, maar wel een belangrijk onderdeel. Hoe zorgt jouw instelling ervoor dat de particulier – ondanks dat deze waarschijnlijk op de tweede plek staat – ook gerepresenteerd wordt in de collectie?

---

² Opmerking tijdens discussie Archieflab 12 maart.

Stelling 4

Een hotspot heeft een begindatum en een einddatum.

Eens	Oneens
------	--------

Precies de helft was het eens en oneens met deze stelling. Is een hotspot in tijd af te bakenen en wanneer is een hotspot afsloten? Mensen die oneens waren met de stelling stelden dat een hotspot resulteert in nieuwe ontwikkelingen en die horen ook bij de hotspot en moeten dus ook gearchiveerd worden. Er werd ook gezegd dat een hotspot ooit een einddatum heeft, maar dit kan niet vooraf bepaald worden. Het is wel belangrijk om van tevoren ongeveer te bepalen in hoeverre je de hotspot gaat archiveren. Bij het stadsarchief Amsterdam is er een proef gedaan met het opslaan van tweets over een gebeurtenis voor een periode van twee weken. Wanneer is het genoeg? Het is niet nodig en mogelijk om alle informatie te bewaren, dus een deel van elke soort informatie geeft misschien al genoeg een impressie van de gebeurtenis. Maar het is wel belangrijk om van tevoren na te denken over welke informatie belangrijk is, hoeveel je ongeveer gaat bewaren en tot hoe lang.

“Hotspots hebben een eindigheid, maar vallen binnen een trend.”³

“Geen einddatum, want er zijn soms blijvende effecten.”⁴

Om over na te denken

Hoe lang blijft jouw organisatie betrokken bij een hotspot? Wat zijn de fasen van het acquireren van materiaal rondom een hotspot en wanneer zijn deze afgesloten?

Stelling 5

Het is voldoende wanneer een archiefinstelling aan de hand van een hotspot één archief van een particuliere archiefvormer acquireert.

Eens	Oneens
------	--------

Grotendeels van de aanwezigen waren het oneens met deze stelling. Volgens een aanwezige is het niet mogelijk om dit van tevoren te zeggen. Daarnaast werd ook de opmerking gemaakt dat bij een typisch overheidsonderwerp geen particulier archief geacquireerd hoeft te worden. Van tevoren zeggen hoeveel archieven er per hotspot geacquireerd moeten worden is dus niet mogelijk, want het is voor elke situatie anders.

In de discussie werd ook genoemd dat wanneer er particulier archief geacquireerd wordt, een brede representatie wel belangrijk is. Dus misschien is één particuliere archiefvormer niet voldoende. Daarnaast kan het voor archiefinstellingen ook een uitdaging zijn om meerdere groepen van de samenleving in de collectie te representeren.

“Meerdere visies geven een beter beeld van de samenleving.”⁵

Om over na te denken

Hoe sluit het hotspotbeleid van jouw organisatie aan op het collectie- en acquisitiebeleid van de archiefinstelling? Op welke wijze wordt een brede representativiteit gewaarborgd?

---

³ Opmerking tijdens discussie Archieflab 12 maart.

⁴ Ibidem

⁵ Ibidem

Stelling 6

Een voorwaarde voor het selecteren van een hotspot is dat de gemeenschap betrokken is bij de keuze.⁶

Eens	Oneens
------	--------

Bijna iedereen was het eens met deze stelling. Iemand die oneens was stelde dat het niet per se een voorwaarde moet zijn, want de archiefdienst heeft een bepaalde verantwoordelijkheid en ziet daardoor de belangen anders in dan de gemeenschap. Redenen om wel de gemeenschap te betrekken is dat het gaat om het documenteren van de samenleving en het weergeven van de maatschappelijke impact. De gemeenschap is hierbij betrokken en daardoor ook een expert. Door een relatie op te bouwen met de betrokkenen bij een hotspot kan het acquireren later misschien ook soepeler verlopen.

Om over na te denken

Wat zijn de voordelen van het betrekken van de gemeenschap? Houd er rekening mee dat deze mensen ook resultaten verwachten en graag iets terug willen zien van hun betrokkenheid.

Stelling 7

Het materiaal dat een hotspot representeert is niet alleen procesgebonden informatie: andere soorten informatie moet ook gedocumenteerd worden. (zoals: immaterieel erfgoed, documentatie, interviews met betrokkenen etc.) om een hotspot te bewaren.

Eens		Oneens
------	--	--------

Bijna iedereen was het eens, één persoon was het oneens en één persoon had geen mening. Mirjam Schaap was het oneens, want zij vindt dat het niet de taak is van het stadsarchief om te gaan documenteren. Het stadsarchief Amsterdam werkt wel samen met het Amsterdam Museum die dit wel doet. Het archiefmateriaal wordt door een archiefinstelling verwerkt en de documentatie wordt door een andere instelling verwerkt. Desondanks kan de informatie toch met elkaar te maken hebben, elkaar aanvullen en deel uitmaken van dezelfde hotspot. Het is van de archiefinstelling dan misschien niet de taak om te documenteren, maar wel om bewust te zijn van de reikwijdte van de hotspot – die gaat misschien wel verder dan het eigen vakgebied.

“Het verzamelen van allerlei ander materiaal rond een hotspot: betekent dat een archiefdienst zelf een ‘archief’ gaat aanleggen?”⁷

Om over na te denken

Met welke (erfgoed)instellingen zou jouw organisatie samen kunnen werken voor het in kaart brengen van een hotspot? Wat zijn de belangen van deze instellingen en hoe zou je elkaar aan kunnen vullen?

---

⁶ Gemeenschap: algemene benaming waaronder groep, maatschappij, natie, staat of de mensheid kan worden begrepen. In dit geval de inwoners van een bepaalde regio en/of betrokkenen bij een hotspot.

⁷ Opmerking tijdens discussie ArchiefLab 12 maart.

Vraag 8

Aan hoeveel criteria (uit de handreiking hotspot-monitor) moet een hotspot voldoen?⁸

Drie	Twee	Een	Geen
------	------	-----	------

In het vorige ArchiefLab was deze vraag ook al naar voren gekomen en wij waren benieuwd hoe iedereen er nu over dacht. In ieder geval dacht niemand dat een hotspot aan alle vier de criteria moet voldoen. Verder dachten ook een paar mensen dat de hotspot aan geen van deze criteria hoeft te voldoen, zij hebben hun eigen criteria opgesteld. Iemand die voor twee criteria koos merkte op dat het volgens hem niet zwart-wit hoeft worden vastgesteld, want het verschilt per hotspot. Aan de andere kant is het wel belangrijk om een richtlijn te hebben, een goed hotspotbeleid kan daar misschien bij helpen.

“Het is ongewenst als een hotspot wordt afgewezen vanwege het formele punt dat deze net een vinkje te weinig heeft.”⁹

Om over na te denken

Door strenge criteria op te stellen kunnen er meer gerichte keuzes gemaakt worden en wordt de lijst met hotspots kleiner. Je zou eventueel een uitzonderingsregel kunnen opstellen waardoor een belangrijke hotspot niet wordt afgewezen doordat het niet aan de gewenste hoeveelheid criteria voldoet. Welke criteria is voor jullie cruciaal?

Conclusie

De meningen lopen uiteen over de reikwijdte van een hotspot, de rol en verantwoordelijkheid van de archiefinstelling en uitwerking van de hotspot-monitor. Toch loopt iedereen ook tegen dezelfde uitdagingen en problemen aan. Eén van de manieren om verder te komen met de hotspot-monitor is om dingen uit te proberen en ervaringen met elkaar te delen. Tijdens de discussie over deze stellingen werden ervaringen gedeeld die voor organisaties die net met de monitor beginnen heel waardevol zijn. Het is belangrijk om deze ervaringen te blijven delen, want er zijn nog veel vragen over de aanpak en uitwerking.

Maak eventueel zelf een verslag of schrijf een blog over jouw ervaring met de hotspot-monitor en verwerk hierin de vragen die gesteld worden bij ‘om over na te denken’. Deel deze op het kennisplatform *Particuliere Archieven*, dan blijven we in gesprek over dit onderwerp.

---

⁸ A. van der Wulp, *Handreiking Periodieke hotspot-monitor decentrale overheden*. (2017), 6.

https://vng.nl/files/vng/publicaties/2017/aido_handreiking_hotspot-monitor.05-10-2017.pdf, geraadpleegd 4 april 2018.

⁹ Opmerking tijdens discussie ArchiefLab 12 maart.